

Een goede financiële start van statushouders in gemeenten

De minimale voorwaarden

**VluchtelingenWerk
Nederland**

Minimale voorwaarden voor een goede start

Deze publicatie is onderdeel van het rapport 'Vliegen of vallen? Naar een goede financiële start van statushouders in gemeenten' (februari 2025). Met dit overzicht van minimale voorwaarden bieden we gemeenten handvatten voor een goede start van statushouders, ongeacht hun woonplaats.

Onderzoek naar verschillen gemeenten

VluchtelingenWerk deed onderzoek naar de gesignaleerde verschillen in inkomens-ondersteuning van gemeenten. Op basis van een interne inventarisatie, praktijkvoorbeelden, interviews en literatuuronderzoek zijn in het rapport aanbevelingen gedaan. Daarnaast heeft VluchtelingenWerk op basis van het onderzoek onderstaande minimale voorwaarden voor een goede start geformuleerd.

Veel kans op langdurige, financiële problemen

Alle bijstandsgerechtigden hebben te maken met verschillen in inkomensondersteuning van gemeenten. De situatie van statushouders is echter op een aantal punten anders dan die van andere inwoners in Nederland. Zij hebben veel kans op langdurige, financiële problemen, vanwege:

- het ontbreken van een financiële buffer;
- onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal;
- geen of onvoldoende kennis van het financiële systeem;
- beperkte mentale veerkracht door traumatische gebeurtenissen;
- het ontbreken van een sociaal netwerk;
- het moeten maken van extra kosten.

Uitvoering landelijk beleid raakt integratieproces

Voor vluchtelingen maakt het veel verschil in welke gemeente zij voor het eerst worden gehuisvest. In de ene gemeente kunnen vluchtelingen een goede start maken en in een andere gemeente hebben ze vanaf dag één financiële problemen. Het ontbreken van een goede financiële start veroorzaakt naast schulden ook stress en vaak belemmert dit statushouders (en hun gezin) bij hun integratie en participatie.

De wijze waarop gemeenten uitvoering geven aan het landelijke beleid is daarom van invloed op het integratieproces. Op de volgende pagina's geven we voor 10 deelgebieden de minimale voorwaarden waar een goede financiële start aan moet voldoen.

De 'regeldag'

- Zorg dat de maatschappelijk begeleider minimaal twee weken voor de verhuisdag een 'regeldag' kan organiseren.
- Stuur de toekomstige inwoner én de COA-locatie een checklist met alles wat die dag nodig is (DigiD, bankpas, beschikking, emailadres, etc.).
- Regel dat deze dag in ieder geval onderstaande zaken plaats kunnen vinden:
 - de bezichtiging van de woning;
 - het ondertekenen van het huurcontract;
 - BRP-overschrijving naar het nieuwe adres;
 - het aanvragen van de bijstandsuitkering;
 - kennismaking met contactpersoon gemeente of klantmanager inburgering.
- Zet hiervoor zo nodig een tolk in.

Proces na de 'regeldag'

- Zorg voor standaard procedures en afspraken, zodat op of direct na de 'regeldag' op de aanvraag bijstand kan worden beslist. De toekomstige inwoner kan de woning dan binnen twee weken inrichten en zo nodig opknappen.
- Zet gespecialiseerde medewerkers in, die bekend zijn met statushouders en hun bijzondere positie (dedicated klantmanagers).
- Neem de dag van melding als ingangsdatum voor de bijstandsuitkering.

- Verstrek een overbrugging zo snel mogelijk na de 'regeldag' en in ieder geval vanaf de dag dat de opvang eindigt. Laat de overbrugging lopen tot het moment dat de uitkering op de rekening staat. Baseer de hoogte van de overbrugging op de gezinssamenstelling en de Prijzengids van het Nibud.
- Houd bij het vaststellen van de bijstand rekening met eventuele terugvorderingen van het COA, zoals de eigen bijdrage vanwege inkomsten uit werk.
- Heeft de statushouder gewerkt of is er ander onderzoek nodig. Wacht dan niet met het verstrekken van een voorschot op afronding van het onderzoek.
- Zorg dat de BRP-overschrijving binnen 5 dagen plaatsvindt. Laat de afdeling Burgerzaken prioriteit geven aan deze overschrijvingen.
- Verleen direct kwijtschelding van gemeentelijke belastingen, of zorg voor een vereenvoudigde aanvraag.
- Maak gebruik van de beleidsvrijheid die sinds april 2023 bij het 'ontzorgen' mogelijk is: houd alleen de vaste lasten in van de kleine groep statushouders die anders echt in de problemen zou komen. Overweeg voor hen het inzetten van budgetbeheer.
- Bied alle uitkeringsgerechtigde statushouders ondersteuning bij de financiële zelfredzaamheid. Ook na afloop van de ontzorgperiode. Gewijzigde betalingen en afschrijvingen leveren vaak opnieuw problemen op.

Eerste huur en huurtoeslag

- Betaal altijd de eerste huur als een verstrekking 'om niet'. De hele maand en eventueel het deel van de gebroken maand. De statushouder heeft deze eerste periode nog geen recht op huurtoeslag en heeft geen financiële buffer.
- Faciliteer de ondersteuning bij het aanvragen van huurtoeslag zo snel mogelijk na het ondertekenen van het huurcontract. Laat ondersteunen door een deskundige intermediair of toeslagenservicepunt, zoals VluchtelingenWerk.

Inrichting van de woning

- Hanteer voor de hoogte van de vergoeding/ lening de Prijzengids van het Nibud voor bestedingen uit de bijzondere bijstand en de adviezen in deze gids. Zorg voor een jaarlijkse indexering van de genoemde bedragen.
- Verstrek het inrichtingsgeld (deels) als een gift. Net als het merendeel van de gemeenten doet. Zo voorkom je dat statushouders vanaf de eerste dag schulden maken en langdurig onder de bijstandsnorm leven. Is de verstrekking (deels) toch in de vorm van een lening kies dan voor een aflossingstermijn van maximaal drie jaar.
- Bij een gekorte uitkering vanwege de bovengenoemde lening komen statushouders mogelijk in aanmerking voor een individuele inkomensvoorschot op grond van artikel 36 Participatiewet. Mede door het langdurig verblijf met laag inkomen in de opvang. Wijs op de mogelijkheid deze toeslag aan te vragen.
- Vraag je om een verantwoording van de besteding van het inrichtingsgeld of de lening, doe dat dan met zo weinig mogelijk en duidelijke regels. Geef statushouders ruimte voor autonomie en eigen regie.
- Verplicht het overnemen van spullen van vorige bewoners niet. Zie erop toe dat er redelijke afspraken worden gemaakt.
- Verstrek de stofferingskosten als staande praktijk 'om niet'.
- Betaal ook voor statushouders die al werken en blijven werken de eerste huur en verstrek een inrichtingskrediet. Zij hebben in de asielopvang nog geen financiële buffer kunnen opbouwen, nog geen meubilair en hebben ook een 'toeslagengat'.

Bijzondere bijstand

- Voorzie minimaal in een vergoeding van de noodzakelijke reiskosten of indien mogelijk een fiets. Bied fietslessen aan en verstrek een fiets, zodat de statushouder eigen vervoer heeft. Ook voor een bezoek aan de huisarts of boodschappen. Dit verbetert de mobiliteit en de dagelijkse participatie.
- Verstrek de vergoeding van reiskosten bij voorkeur in de vorm van een pas voor openbaar vervoer. Voorschieten lukt statushouders niet altijd en achteraf declareren is omslachtig en kan snel misgaan.
- Vergoed bij volwassenen die inburgeringsplichtig zijn alle kosten om aan die plicht te kunnen voldoen.
- Vergoed zo nodig lessen voor volwassenen om digitaal vaardig te worden.
- Zorg in eerste instantie voor leerlingenvervoer voor kinderen die op afstand van de school wonen. Geef voldoende tijd om te leren fietsen en verstrek een fiets voordat een reiskostenvergoeding wordt stopgezet.

- Verwijs naar stichtingen en fondsen (bijv. Stichting Leergeld) voor inkomensondersteuning en ondersteun actief bij aanvragen. Bijvoorbeeld voor vergoeding van bijkomende schoolkosten, zoals schooltas, laptop, woordenboek, rekenmachine of schoolreisje. Vergoed dit bij gebrek aan fondsen zo nodig zelf.
- Ondersteun als gemeente inkomensondersteunende fondsen zoals Stichting Urgente Noden Nederland.
- Regel dat zowel kinderen als volwassenen een vergoeding kunnen krijgen voor zwemlessen, bijvoorbeeld door aansluiting bij het Jeugdfonds Sport en Cultuur, of via eigen (gemeentelijke) regelingen.
- Statushouders hebben door hun vluchtachtergrond relatief meer mondzorgproblemen (en in de opvang alleen noodhulp) en psychische problematiek. Overweeg tegemoetkomingen, zeker als deze sociaal functioneren in de weg staan.

Kinderbijslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag

- Zorg dat kinderbijslag, kindgebonden budget en kinderopvangtoeslag (indien van toepassing) zo spoedig mogelijk worden aangevraagd en zorg voor voldoende ondersteuning.
- Verhoog de algemene bijstand van een statushouder met een partner in het buitenland met het bedrag van de ALO-kop (extra kindgebonden budget voor alleenstaande ouders).
- Maak gebruik van de mogelijkheden van het SMI-budget (Sociaal-Medische Indicatie) voor kinderopvang tijdens inburgeringslessen of werk totdat ouders in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag.

Gezinshereniging

- Verstrek een woonkostentoeslag of verlaag tijdelijk de huur voor statushouders met grotere woning, in afwachting van gezinshereniging. Zorg dat de huurprijs binnen de grenzen van de huurtoeslag valt.
- Verstrek na hereniging met het gezin opnieuw een vergoeding voor de inrichtingskosten. Baseer de aanvulling op de nieuwe samenstelling van het huishouden en op de richtbedragen van het Nibud.
- Hanteer de dag van aankomst als ingangsdatum voor de bijstandsuitkering voor gezinsleden die direct in de gemeente kunnen wonen. Voorkom dat partners en eventueel kinderen van een uitkering voor alleenstaanden moeten leven en pas de uitkering aan volgens de partner-/gezinsnorm. Verstrek zo nodig een overbrugging.

Hervestigers

- Zorg vanaf dag één voor een overbruggingsuitkering bij de huisvesting van hervestigers. In ieder geval tot de bijstandsuitkering loopt en de bankrekening is geopend. Bijvoorbeeld in de vorm van een moneycard waar de gemeente het geld op stort.
- Houd het 'kampeer klaarmaken' van de woning basaal en breng dit niet in rekening bij de hervestigers'. Verstrek een inrichtingskrediet voor de verdere inrichting.

Jongeren en ouderen

- Hanteer geen zoektermijn bij de aanvraag van een bijstandsuitkering voor jongere statushouders / ex-amv's. Zo voorkom je een financieel gat.
- Maak het mogelijk om voor 'datum zelfstandig wonen' een aanvraag te doen en verstrek voor jongeren tussen 18 en 21 jaar zonder steun van hun ouders een 'jongerentoeslag' (een aanvulling op de uitkering tot de alleenstaande norm voor 21-jarigen).
- Verstrek ex-amv's een woonkostentoeslag zolang zij niet in aanmerking komen voor huurtoeslag. Een alternatief is om te voorzien in een tijdelijke huurverlaging of deze jongeren alleen zelfstandige woningen onder de kwaliteitskortingsgrens aanbieden.
- Verstrek bijstand aan ouderen bij wie een financieel gat ontstaat tot de AIO wordt uitgekeerd. Zorg voor een overbrugging tot de uitbetaling van de eerste volle maand uitkering.
- Zorg voor tijdige aanmelding van een oudere bij de SVB om het mislopen van inkomen te voorkomen. De aanvraag van een AIO kan lang duren en kan niet met terugwerkende kracht worden aangevraagd.